

Gytsjerk - Jan Goedel kwam als onderduikertje bij de Osinga's in Jutrijp terecht. Als wees kwam hij uit de oorlog, en verloor zijn onderduikfamilie even uit het oog. De liefde die hij heeft gekend bij de Osinga's verzacht zijn verleden, dat hem nog veel pijn doet. Door **Majelle Hoek**.

Oorlogsvrienden

In Fryslân was hij Jan Visser, in Ede Jan Baljet en sinds zijn middelbare schooltijd Jan Goedel. Zijn Joodse achternaam heeft hij terug, maar zijn onderduiknaam Jan - eigenlijk heet hij Sally Israël - is altijd gebleven. Waarom weet Goedel eigenlijk ook niet zo goed. Dat is erin gesleten, denkt hij. „Ik was altijd Jan.”

Goedel woonde in Amsterdam tijdens de oorlog. Door het verzet kwam hij in een crèche tegenover de Hollandsche Schouwburg terecht. Goedel schuilde met andere Joodse kindertjes voor de razzia. Toen de tram - lijn 9 - voorbij kwam, werd kleine Jan in de tram geduwd om te vluchten voor de razzia. „We moesten op de grond liggen. Lijn 9 is mijn redding geweest.”

Nog geen vier was Goedel toen hij tijdens de oorlog als Jantje Visser bij de familie Osinga in Jutrijp terecht kwam om onder te duiken. De familie had toen vier kinderen, onder wie de broers Auke en Anne (na de oorlog kwamen er nog drie kinderen bij). Op de fiets werd Jan door de politie gebracht naar de boerderij. Halbe en Leeuwkje Osinga hadden nog een aantal niet-Joodse onderduikers, maar die waren niet zo jong als kleine Jan. „We wisten niets van hem, niet eens hoe oud hij was”, vertelt Anne Osinga, die rond de zeven was toen Jan bij hun kwam wonen. „Hij had alleen een rieten mandje bij zich met wat bezittingen. Wij hadden er een broertje bij, zo voelde dat.”

Anne en zijn onderduikbroer Jan zitten samen in de woning van Anne Osinga in Gytsjerk en praten over de oorlogstijd. Osinga weet te vertellen dat om te kijken of Jan al oud genoeg was om naar school te gaan, de andere onderduikers vroegen of hij zijn hand over zijn hoofd kon doen om te kijken of hij aan de andere kant bij zijn oor kon. „Dat moest toch van benne?” vraagt Goedel

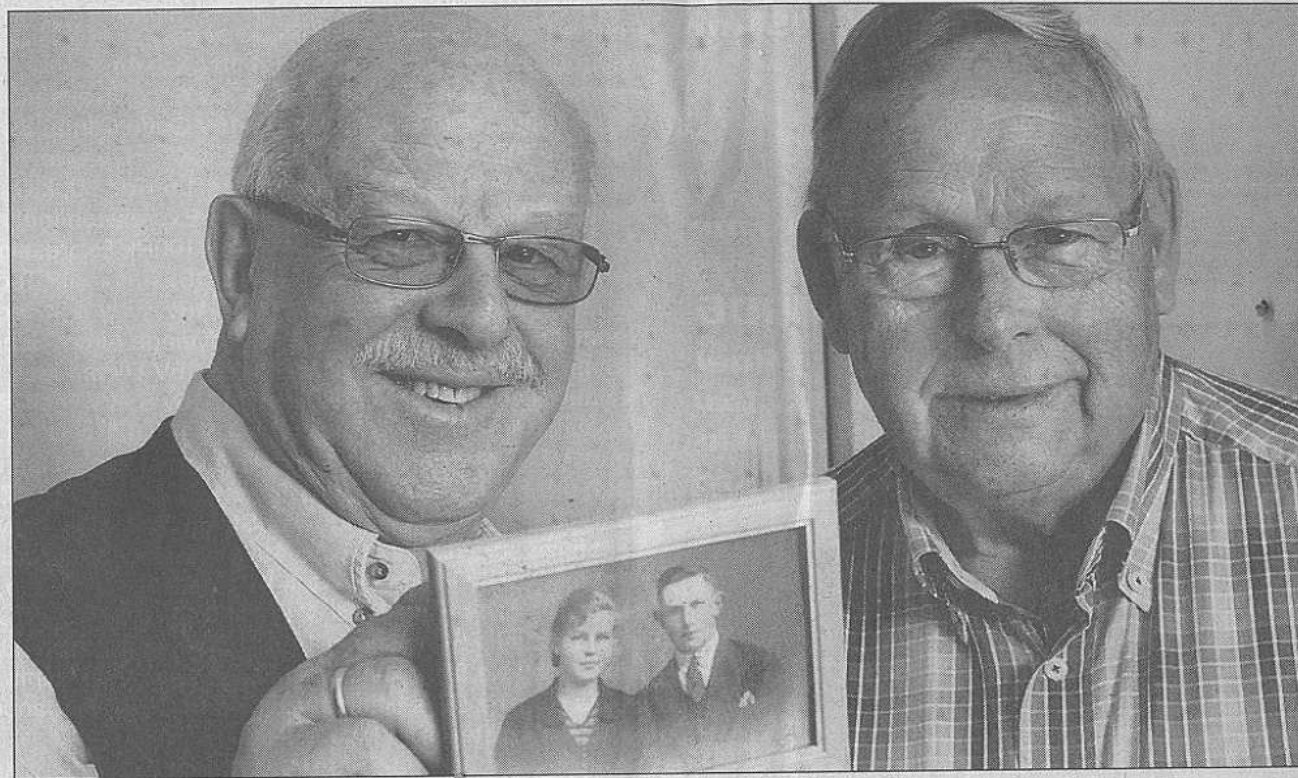
Goedel noemt Halbe en Leeuwkje Osinga als vanzelfsprekend pake en beppe. Hij hoort gewoon bij de familie, vertelt hij. Van de boerderij weet Goedel weinig meer. Ja, met vlagen. Vader Osinga had voor de onderduikers in de schuur een schuilplaats gemaakt, weet Goedel nog: „Als de Duitsers kwamen staken ze met bajonetten door het stro. Ik weet nog dat ik heel stil moest zijn als we daar zaten. Dat doe je dan als kind.” En hij sprak Fries, weet hij, iets anders kon hij niet. Zijn leven was de boerderij

‘Hij belde hem gelijk die dag op en zei: met je oorlogsbroer. Dat was echt een hereniging. We hadden ons broertje terug’

in Jutrijp. Goedel: „Buiten Fryslân was er niets.”

Na de bevrijding gingen de andere onderduikers weg, maar Jan bleef. Voor Jan, inmiddels alweer zeven, kwam niemand. Hij was wees geworden, zijn ouders waren overleden. Hoe, dat was onbekend. Het enige teken van leven kwam in 1946 van een tante uit Amsterdam. Osinga: „Toen wisten we pas hoe oud Jan echt was en hoe hij heette.” Van de tante mocht hij wel in Jutrijp blijven. Dit was wel goed voor een tijdje, maar de Osinga's konden Jan niet voor altijd opnemen.

Hij ging naar Ede, naar zijn echte broertje, die werd verzorgd door twee vrijgezelle dames. Het werd zijn nieuwe thuis. De Osinga's hoorden weinig van hun broertje. Beppe heeft nog wel eens klompen of wol gestuurd, weet Osinga, maar ze kreeg geen respons. Toen Anne samen met zijn broer Auke jaren later in Wageningen gingen studeren, wilden ze wel even bij hun onderduikbroertje in Ede langs. „We werden niet bin-

Jan Goedel (l) met oorlogsbroer Anne Osinga. Goedel houdt trots de foto van pake en beppe Osinga vast die zoveel voor hem betekend hebben. Foto: Frans Andringa

nengelaten”, vertelt Osinga. „We mochten Jan niet zien.” Goedel legt uit dat zijn pleegmoeders hem wilde beschermen. Osinga: „Jouw verhaal werd verzwegen.”

Indringer

De warmte die hij in Fryslân voelde bij de familie Osinga heeft hij niet gekend in Ede bij zijn pleegmoeders, vertelt Goedel. „Daar voelde ik me een indringer. In Fryslân heb ik liefde gekend. Op de boerderij was alles van iedereen. Toen ik in Ede kwam pakte ik speelgoed van mijn jongste broertje en kreeg ik een tik op mijn vingers.”

Goedel was tot zijn zestiende een Baljet. Pas toen hij naar de middelbare school ging hoorde hij van zijn pleegouders dat hij Joods was en dat hij Goedel heette. „Ik had geen idee.” En nog veel later ontdekte hij - toen hij al ruim dertig was - hoe zijn ouders zijn omgekomen: vergast in Sobibor, samen met zijn grootouders en nog dertig andere familieleden.

Goedel wordt emotioneel als hij over zijn oorlogsverleden praat. „Je kunt het niet onder woorden brengen. Die emoties zijn zo overweldigend, ze komen vanzelf. Het is ook opgekropte woede. Waarom heeft het zo moeten zijn? Het is me overkomen. Ik heb altijd moeten vechten om te overleven, zorgen dat ik gezien werd.”

Hereniging

Jaren is er geen contact geweest tussen de Osinga's en hun onderduikbroer Jan. Tot maatschappelijk werker Farida Goedel op de afdeling Sociale Zaken van de gemeente Wageningen kwam te werken toen Auke Osinga daar wethouder van Sociale Zaken was. Osinga: „Auke ging naar haar toe en vroeg of zij even wilde luisteren naar een verhaal over Jan Goedel, en of zij die misschien kende. Toen bleek dat zij getrouwd was met Jan. Hij belde hem gelijk die dag op en zei: met je oorlogsbroer.” Goedel: „Die avond zijn we nog langs

geweest. Beppe was er ook.” Osinga: „Dat was echt een hereniging. We hadden ons broertje terug.”

Sindsdien is het contact gebleven. Op moederdag kwam Goedel bij beppe langs, en op haar verjaardagen. In 1997 zorgde Goedel ervoor dat Leeuwkje Osinga (die in 2008 op 95-jarige leeftijd overleed) en Halbe Osinga (postuum, Halbe overleed in 1971) de Yad Vashem onderscheiding kregen. Goedel: „Dat moest ik doen. Hiermee wilde ik laten zien wat ze voor mij betekend hebben. Dat vind ik meer zeggen dan dat je alleen dankjewel zegt.”

i Anne Osinga schreef een boek over zijn onderduikbroer en de oorlogstijd op de boerderij in Jutrijp: *Van Jan Visser tot Yad Vashem*

i In de aanloop naar 4 en 5 mei portretteert het Friesch Dagblad mensen die een bijzondere band hebben met iemand met wie ze in of door de oorlog contact hebben gekregen